

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 4, NO 7, STIP, 2019

ГОД. IV, БР. 7
ШТИП, 2019

VOL. IV, NO 7
STIP, 2019

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 4, Бр. 7
Штип, 2019

Vol. 4, No 7
Stip, 2019

PALMK, VOL 4, NO 7, STIP, 2019

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delcev University, N. Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, N. Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercrusse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, С. Македонија

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST

EDITORIAL COUNCIL

Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, N. Macedonia

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

13 ПРЕДГОВОР

Намита Субиото, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Namita Subiotto, editor of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

17 Александра Лазаревска, Виолета Јанушева

ТУЃИТЕ ЗБОРОВИ И ЗАЕМКИТЕ ВО НОВИНАРСКИОТ ПОТСТИЛ
НА МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК

Aleksandra Lazarevska, Violeta Janusheva

THE FOREIGN AND THE LOANWORDS IN THE JOURNALISTIC
SUBSTYLE OF THE MACEDONIAN STANDARD LANGUAGE

27 Tuba Uzun

UYGUR DÖNEMİ ESERLERİNDE DUYGUSAL YAKINLAŞMA VE
UZAKLAŞMA GÖSTERGELERİ (FİLLER)

Tuba Uzun

SIGNS OF INTIMACY AND DISAGREEMENT IN TEXTS OF
UYGHUR PERIOD

35 Julian Vasseur

EMPHASE ET EXPRESSIVITÉ DANS LES ÉCHANGES
CONVERSATIONNELS BILINGUES NÉPALI-ANGLAIS

Julian Vasseur

EMPHASIS AND EXPRESSIVITY IN THE DAILY SPEECH
OF NEPALI-ENGLISH BILINGUALS

47 Constantin Ntiranyibagira

LA LEXICALISATION INTRAVERBALE DES FORMES TRANSITIVES
EN KIRUNDI. CAS DES AFFIXES RÉFLÉCHI ET APPLICATIF

Constantin Ntiranyibagira

INTRA-VERBAL LEXICALIZATION OF TRANSITIVE FORMS IN
KIRUNDI. THE CASE OF REFLEXIVE AND APPLICATIVE AFFIXES

55 Abraham Mahoubé Olou

TYPOLOGIE DES PRÉFIXES EN FRANÇAIS

Abraham Mahoubé Olou

TYPOLOGY OF PREFIXES IN FRENCH

65 Наџи Селими
ЈАЗИКОТ И КУЛТУРАТА ВО ДИЈАСПОРАТА – ИСТРАЖУВАЊЕ
СПРОВЕДЕНО КАЈ ДЕЦАТА СО МАКЕДОНСКО ПОТЕКЛО ВО
ШВАЈЦАРИЈА
Naxhi Selimi
CULTURAL FACTORS IN LANGUAGE LEARNING – A STUDY ON
CHILDREN OF MACEDONIAN ORIGIN IN SWITZERLAND

77 Марија Соколова
СПОРЕДБЕНА АНАЛИЗА НА ИСТИ СТИМУЛУСИ ОД
МАКЕДОНСКИОТ АСОЦИЈАТИВЕН РЕЧНИК СО ДРУГИ
АСОЦИЈАТИВНИ РЕЧНИЦИ
Marija Sokolova
COMPARED ANALYSIS OF THE SAME STIMULUS FROM THE
MACEDONIAN ASSOCIATIVE DICTIONARY WITH OTHER
ASSOCIATIVE DICTIONARY

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

89 Danijela Kostadinović
SYMBOLISM AND MUSICAL ASPECTS OF WIND IN THE SHORT
STORY “ZURLO’S MOST BEAUTIFUL DAY” BY ZHIVKO CHINGO

97 Konan Koffi Syntor
ACTION DANS LA RESACA DE JUAN MARSÉ, QUELLES
ATTRIBUTIONS AUX PERSONNAGES ?
Konan Koffi Syntor
ACTION IN LA RESACA BY JUAN MARSÉ, WHAT ATTRIBUTIONS
TO THE CHARACTERS?

111 Марија Ѓорѓиева Димова
„ОНТОЛОШКИ СКАНДАЛ“: ИГРИТЕ СО ГРАНИЦИТЕ ПОМЕЃУ
СВЕТОВИТЕ И ТЕКСТОВИТЕ
Marija Gjorgjieva Dimova
“ONTOLOGICAL SCANDAL”: GAMES WITH BOUNDARIES BETWEEN
WORLDS AND TEXTS

123 Даниела Андоновска-Трајковска
ХРОНОТОПИТЕ ВО ПЕШНАТА „МИКЕЛАНЏЕЛО“ ОД БОРЧЕ ПАНОВ
Daniela Andonovska-Trajkovska
THE CHRONOTOPES IN BORCHE PANOV’S LYRICAL POEM TITLED
“MICHELANGELO”

- 137 Maguette Dieng**
LA GUERRE EN AFGHANISTAN DANS MUSICA PARA FEOS DE
LORENZO SILVA : ENTRE DENONCIATION ET HOMMAGE
Maguette Dieng
THE WAR IN AFGHANISTAN IN "MUSICA PARA FEOS" BY
LORENZO SILVA: BETWEEN DENUNCIATION AND TRIBUTE
- 151 Ben Hamou Malak**
LANGUE ET THÉÂTRALITE DANS UN CAPTIF AMOUREUX DE
JEAN GENET
Ben Hamou Malak
LANGUAGE AND THEATRICALITY IN UN CAPTIF AMOUREUX
BY JEAN GENET
- 161 Samia Boudaa**
EFFET DE PALIMPSESTE DANS LE ROMAN LE VILLAGE DE L'ALLEMAND
OU LE JOURNAL DES FRERES SCHILLER DE BOUALEM SANSAL
Samia Boudaa
EFFECT OF PALIMPSEST IN THE NOVEL LE VILLAGE DE L'ALLEMAND
OU LE JOURNAL DES FRÈRES SCHILLER BY BOUALEM SANSAL
- 171 Славчо Ковилоски**
НАСЛЕДНИЧКАТА НА ХОМЕР: ДАФИНА ОД СЕЛО ПРОСЕНИК,
СЕРСКО
Slavcho Koviloski
SUCCESOR OF HOMER: DAFINA FROM THE VILLAGE OF PROSENIK,
SERRES AREA
- 183 Марија Леонтиќ**
ПОЕТСКИОТ ВИД ГАЗЕЛ ВО РАМКИТЕ НА ОСМАНЛИНСКАТА
ДИВАНСКА КНИЖЕВНОСТ
Marija Leontik
THE POETIC TYPE GAZEL IN THE OTTOMAN DIVAN LITERATURE
- 195 Rabie Ruşid**
DOĞU MAKEDONYA İŞTİP YÖRESİNİN YÖRÜK MASALLARINDA
FORMEL UNSURLAR
Rabie Rushid
THE FORMAL ELEMENTS RESEARCH OF YORUKS TALE
- 203 Славица Урумова-Марковска**
ДОМОТ КАКО ТРАДИЦИЈА ВО РАСКАЗИТЕ НА МАЏУНКОВ
Slavica Urumova–Markovska
HOME AS A TRADITION IN THE STORIES OF MADZUNKOV

- 213 Danijela Mišić**
HEMINGWAY'S MAN IN STRUGGLE WITH THE SEA AND HIMSELF

КУЛТУРА / CULTURE

- 221 Стојанче Костов**
„ТЕШКОТО“ – СИНОНИМ ЗА ТЕШКО ОРО ОД ТИПОТ НА „ЛЕСНОТО“
Stojance Kostov
THE DANCE TESHKOTO (THE HARD ONE) – A SYNONYMUS OF A
HARD DANCE FROM THE TYPE OF LESNOTO (THE EASY ONE)

- 229 Катерина Деспот, Екатерина Намичева, Михаил Намичев**
ВЛИЈАНИЕТО НА МЕБЕЛОТ ВРЗ КУЛТУРОЛОШКИОТ АСПЕКТ НА
СТАНБЕНИОТ ПРОСТОР ВО ПРВАТА ПОЛОВИНА НА 20 ВЕК
Katerina Despot, Ekaterina Namiceva, Mihail Namicev
CULTURAL ASPECT IN THE APPLICATION OF FURNITURE IN THE
INTERIORS OF SKOPJE'S PALACES FROM THE FIRST HALF OF THE 20TH
CENTURY

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 241 Silvana Neshkovska**
THE “WELFARE” OF ENGLISH COLLOCATIONS AT THE HANDS OF
MACEDONIAN STUDENTS OF ENGLISH

- 251 Veronika Kareva**
COMMUNICATIVE COMPETENCE OF ENGLISH TEACHERS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 263 Лидија Тантуровска**
ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ЗА ЈАЗИЧНИТЕ ГРЕШКИ ПО
МОРФОЛОГИЈА КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ
ОД МАРИЈА ГРКОВА
Lidija Tanturovska
DOCTORAL DISSERTATION OF MORPHOLOGICAL ERRORS MADE BY
STUDENTS IN PRIMARY EDUCATION BY MARIJA GRKOVA

- 273 Ранко Младеноски**
ЗНАЧЕЊЕТО НА КНИЖЕВНИОТ ТЕКСТ КАКО ПРОЦЕС
Ranko Mladenoski
SIGNIFICANCE OF THE LITERARY TEXT AS A PROCESS

287 ДОДАТОК / APPENDIX

ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ПРЕДГОВОР

Ми претставува чест да бидам член на меѓународниот Уредувачки одбор на „Палимпсест“, меѓународно списание за лингвистички, книжевни и културолошки истражувања, иницирано и формирано на Филолошкиот факултет во Штип пред три години, а ми претставува и особена чест да учествувам со предговор за седмиот број.

Од првата година па до сега списанието излегува редовно во два броја годишно со широк спектар на трудови од сите предвидени рубрики („Јазик“, „Книжевност“, „Култура“, „Методика на наставата“, „Прикази“), со автори од разни земји и од различни истражувачки профили. Објавувањето на списанието во електронска форма е многу важно, бидејќи овозможува побрза дистрибуција и отворен пристап, а со тоа и поширок круг на читателска публика како и поголеми можности за примена на резултатите од објавените трудови.

Во „Палимпсест“ бр. 7 има 25 трудови (12 оригинални научни трудови, 10 стручни трудови, 1 прегледен труд и 2 приказа) на автори од единаесет држави и тоа Македонија, Турција, Франција, Бурунди, Бенин, Швајцарија, Србија, Брегот на Слоновата Коска, Сенегал, Мароко, Алжир, напишани на македонски, англиски, француски и турски јазик. Трудовите ги пополнуваат сите рубрики на списанието. Квантитативно доминираат трудовите од рубриката „Книжевност“ (вкупно 12, а во нив се истражуваат дела на класици и на современи македонски, руски, турски, шпански, француски, алжирски, американски автори, како и народното творештво), следува рубриката „Јазик“ со 7 статии (истражувања од областа на следниве јазици: македонски, турски, француски, непалски, кирунди), 2 статии се посветени на културолошки истражувања (за етнокоролошките карактеристики на ората Тешкото и Лесното и за влијанието на мебелот врз културолошкиот аспект на станбениот простор во првата половина на 20 век во Скопје), 2 статии се од областа на методиката на наставата по англиски јазик, а списанието завршува со рецензијата за докторската дисертација за јазичните грешки поврзани со менливите зборови во македонскиот јазик кај учениците во основното образование од Марија Гркова и со освртот кон научно-литературната монографија на Венко Андоновски за книжевниот текст како процес.

Им честитам и им благодарам на авторите и на сите јазични редактори, рецензенти и соуредници за нивниот придонес кон оформувањето на седмиот број на списанието „Палимпсест“ на кое му посакувам што повеќе читатели!

Намита Субиото, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

I am honoured to be a member of the International Editorial Board of “Palimpsest”, an international journal for linguistic, literary and cultural research, initiated and established three years ago at the Faculty of Philology in Stip. It is also a great privilege to participate with the foreword of the seventh issue.

From the first year until now, the journal has been published twice a year on a regular basis, with a wide range of papers covering all of the sections (Language, Literature, Culture, Teaching Methodology and Book Reviews), created by authors from many different countries and various research profiles. Publishing a journal in electronic form is quite significant because it enables faster distribution and open access, thus enabling a wider circle of readership and greater opportunities for applying the results of the published papers.

In the 7th issue of “Palimpsest” there are 25 papers (twelve original scientific papers, ten theoretical papers, one review paper and two book reviews) by authors from eleven countries: Macedonia, Turkey, France, Burundi, Benin, Switzerland, Serbia, Ivory Coast, Senegal, Morocco, and Algeria, written in Macedonian, English, French and Turkish. The papers cover all the sections of the journal. The biggest number of papers belong to the Literature section (a total of twelve papers in which classical and contemporary Macedonian, Russian, Turkish, Spanish, French, and Algerian authors as well as folk arts are the subject of research), followed by seven papers in the “Language” section (with research conducted in the following languages: Macedonian, Turkish, French, Nepalese, Kirundi), two papers are dedicated to the cultural research (on the ethnocoreological characteristics of the folk dances “Teshkoto” and “Lesnoto” and the influence of furniture on the cultural aspect of housing space in the first half of the 20th century in Skopje), two papers are in the field of English language teaching methodology, and finally the journal concludes with a review of the doctoral dissertation on language errors related to inflected words in the Macedonian language among elementary school students by Maria Grkova as well as a review of the literary monograph written by Venko Andonovski on the literary texts as a process.

I congratulate and express my gratitude to all the authors and language editors, reviewers and co-editors for their contribution to the creation of the seventh issue of “Palimpsest”, wishing them a wider readership.

Namita Subiotto, *Editor of “Palimpsest”*

ВЛИЈАНИЕТО НА МЕБЕЛОТ ВРЗ КУЛТУРОЛОШКИОТ АСПЕКТ НА СТАНБЕНИОТ ПРОСТОР ВО ПРВАТА ПОЛОВИНА НА 20 ВЕК

Катерина Деспот

Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
katerina.despot@ugd.edu.mk

Екатерина Намичева

Европски универзитет, Скопје
ekaterina.namiceva@gmail.com

Михаил Намичев

Скопје
mihailnamichev@gmail.com

Апстракт: Примената на мебелот добива особено културолошко значење со започнувањето на уредувањето на станбениот простор во периодот на првата половина на 20 век. Примената на современ концепт во ентериерот предизвикал промена во примената на различен мебел според статусот на семејството во општествената заедница. Уредувањето на градската куќа создало одреден карактеристичен стил преку примената на природни материјали, со едноставни форми и стилски линии со што се формира посебен стил. Имотните семејства ги опремувале просториите со скапа и богата покуќнина која била носена од европските градови или правени по нарачка кај домашните мајстори. Гостинската соба имала најбогата содржина на парчиња мебел, а подоцна таа се нарекувала салон за гости. Во опремувањето со мебел на ентериерот на палатите во Скопје имало трпезариски гарнитури, фотелји, канабеа, масички и слично. Сите елементи од моделот на ентериерно обликување и применет мебел придонеле за подигнување на културолошката свест на поединците и семејствата, како витална единка на влијание во општествениот живот на градот.

Клучни зборови: *палата, мебел, резба, одаја, ентериер.*

Вовед

Примената на мебелот добива особено културолошко значење со започнувањето на уредувањето на станбениот простор во периодот на првата половина на 20 век. Појавата на европеизацијата, од крајот на 19 и почетокот на 20 век, започнува со уредувањето, односно обликувањето на ентериерот во градската куќа. Средноимотната и имотната градска куќа се одликува со примена на пластична декорација во ентериерот, со шуко декорација најчесто на огништето во гостинската одаја. Под влијание на европеизацијата се

постигнала трансформација на одредени просторни елементи и опремување со мебел, врз концептот на балканската ориентална куќа. (Светиева, 1992). При украсувањето применувани се неоисториски елементи при пластичната декорација на православната и муслиманската куќа. Особено била честа појавата на декорација на таванот во штучо, односно лаичка фигурална сликарска декорација на украсувањето на ѕидовите од ентериерот. Притоа се применувала одредена орнаментална зографска декорација, како замена за ефектот на скапите и тогаш ретки ѕидни тапети, видени во европскиот ентериер.

Особено градот Скопје во почетокот имал изглед на типичен град од Османлиската Империја, куќите биле приземни и куќи на кат изградени од трошен материјал, најчесто од ќерпич или во бондрук. Скромните економски можности на семејствата во куќите овозможувале гостинска соба, за дневен престој и одаи, со помошни економски простории. Начелно се разликувале куќите според просторната структура на муслиманското и православното население, кои биле прилагодени на нивните потреби. Најзначајна била просторијата за дневен престој каде што се подготвувала храната, служела за спиење, а имало и помошни летни одделенија. Во економскиот дел од куќата имало визба за чување на храна и огревно дрво. Дворните места биле мали со градини, со цвеќиња. Куќите биле ориентирани со едната страна кон дворот, а другата кон улицата. На катот биле најчесто одаите кои биле пространи и светли, со миндери, долапи за чување на постелнина.

Муслиманските куќи имале поголема корисна површина и биле просторно организирани со упростена симетрична шема. Централниот простор на ходникот ги обединувал сите простории, со миндерлак, со софа (диван-хана), издигнат простор, каде што се примале гости. Одаите биле од двете страни на ходникот, каде што бил харемлукот за сместување на жените од семејството.

На десната страна од реката Вардар се граделе модерни и пространи станбени куќи и згради, каде што било очигледно влијанието од западните стилови во архитектурата. Приземјето било наменето за трговска функција – дукани, додека на катот или на повеќе ката биле станбените содржини. Апартаментскиот систем на просторна организација достигнувал големина до 150 м². Особено биле отсликувани европските влијанија на фасадата и преку големината на прозорците.

Внатрешното уредување било решавано во пространите салони и одаи, со висина до 3,5 м на таванските површини. Задолжително се проектирал простран салон за гости. Сите членови на семејството имале своја соба, а се одредувале соби за послугата, со пространи бањи, поради воведувањето на струја, водовод и канализација во секој станбен објект. (Качева, 2002). Одредени семејства имале и по неколку стана, според зголемувањето на економската моќ на семејството, најчесто од трговија.

1. Применети концепти на мебел

Внатрешноста на станбените простори била најчесто луксузна, со два влеза, кон салонот и кон преостанатите соби. Обложувањето на просториите

било со под од паркет, со керамички плочки во бањите, со вградени бојлери и калиеви печки за греење на просторот. Куќите се уредувале по моделите од странство, со трпезариска опрема на мебел која била увезена од Виена, со персиски килими на подовите (семејство Велков). Покрај кујната која имала ладилник за мраз, содржеле и просторија за перење на алишта, со казани, корита и други помошни предмети.

Дневната најчесто имала сидан камин, а становите имале етажно греење, со водовод и канализација во бањата. Мебелот бил набавуван од Солун, од дрво, обложен со црвен сомот на тапацираните елементи, каде што најрепрезентативен бил салонот за пречекување на гости (семејство Чохаќиќ). Иако внатрешното уредување било под најголемо влијание на начинот на уредување во европската куќа, сепак постела варијанта на традиционален начин на уредување на градската куќа од овој период.

Кујната била значаен дел од станот за подготовка на храна, со задржување на одредени елементи на мебел од традицијата на градската куќа. На сидовите биле прицврстени полица или креденци, дрвени маси и столови, шпорет на дрва за подготовка на храната, мијалници и слично. Богатите куќи ги опремувале кујните со електрични шпорети. Со бојлери за обезбедување на топла вода за миење на садовите, ледарници за чување на храната и други електрични апарати.

Бањите биле опремени со кади, бојлери, шолји, а кај поимотните и бидеа, како пренесување на новите европски модели на опремување на бањите.

Спалните соби се опремувале со железни или со месингови кревети, со федери за подлогата на душекот, односно комплетни спални гарнитури според моделот на европските уредувања на спалните соби, кои можеле да ги следат преку каталозите.

Гостинската соба имала најбогата содржина од парчиња на мебел, а подоцна се нарекувала – салон за гости. Најчесто имала вградени миндери, покриени со рачно изработени ткаенини, со разнобојни подлоги од волна со различни орнаменти. Прозорците биле декорирани со пердиња и драперии. Сидовите и таваните биле украсувани со гипсени стилизирани фигури, со форма на розети, и стилизирани растителни и зооморфни мотиви (листови, ангели).

Побогатите семејства посебно внимание ѝ посветувале на гостинската соба која ја уредувале со стилски мебел, со гарнитури, со скапи килими, богати обработки на лустерите и други модерни светилки. Мебелот бил изработен со детали во резба и фино обработени делови на тапацирот со ткаенини. Мебелот содржел одредени стилски декорации од готика, ренесанса, со делови изработени во интарзија или инкрустрација со тврд камен при декорацијата на елементи од масите, комбинирани детали на маси со сребро или мермерни елементи на мебел. Притоа се аплицирале елементи на декорација во стилот Луј 16 (стилизирани лавовски глави), шепи, цветни мотиви, рококо елементи со асиметрична форма и фурнир, како и користење на елементи во бидермаер стилот. За опремување на салоните во куќите во Скопје биле отворени неколку салони за мебел кои нуделе салонски

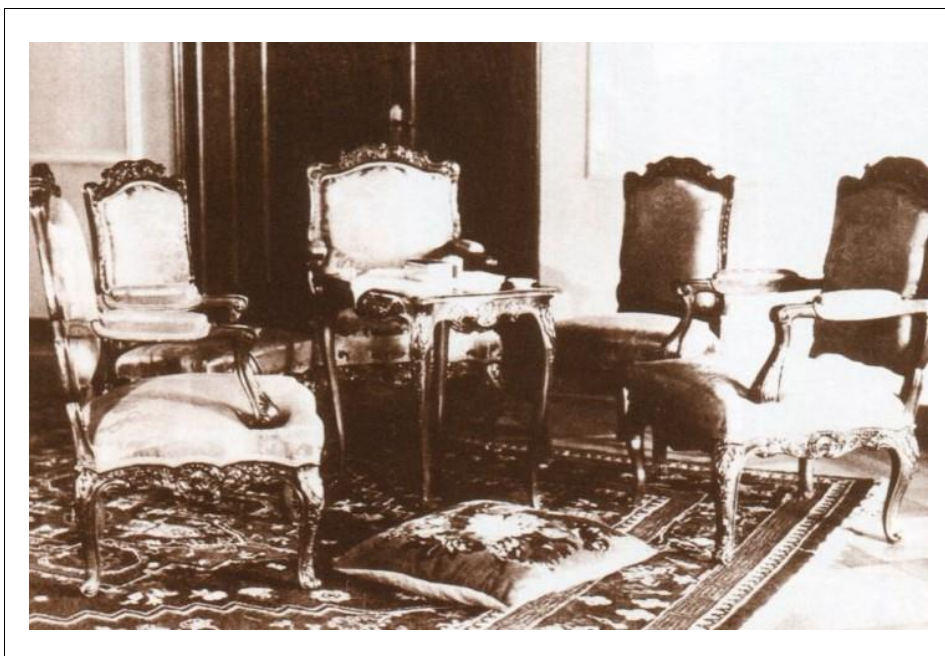
гарнитури, трпезариски маси, креденци, ормари, столови, фотелји, каучи, отомани, работни бироа, работни столови, корнизи за завеси и слично (браќа Мацура, Тодор Папатеодоци и други). (Качева, 2002).

Често во имотните куќи, под влијание на западната култура, се применувале скулптури со стилизирани форми на човековото тело, портрети, стилизирани фигури на егзотични животни во минијатура или барелјефи, изработувани во камен, мермер, гипс, дрво и слично.

Уредувањето на градската куќа создало одреден карактеристичен стил преку примената на природни материјали, со едноставни форми и стилски линии, формиран посебен стил. Имотните семејства ги опремувале просториите со скапа и богата покуќниина која била носена од европските градови или правени по нарачка кај домашните мајстори.

2. Примена на мебел во ентериерот

Во периодот помеѓу двете светски војни се забележани скромни ентериерни уредувања на средноимотната градска куќа. Најчесто се уредувале гостинските одаи кои се користеле за свечености или семејни веселби. Задолжителен мебел биле железните кревети и печките за греење. Најчесто мебелот бил изработен од дрво со апликации од богата резба, масичките имале мермерни плочи од горната страна, огледала, канабе со фотелји, трпезариска маса и слично. Трпезаријата имала мебел со длабока резба (со ликот на Свети Ѓорѓија како ја убива ламјата).

Слика 1

Мебел во куќата на Шкаперда, изработен под влијание на францускиот мебел, МГС бр. 4646

Познатите семејства во Скопје (Настеви, Шкаперда, Крангови) граделе големи станбени палати каде што се внесувале одредени простории, бањи со сопствен санитарен јазол, апартмански уредени простори (со бања и нужник), станбени современи простори, одаи, спални, детски соби. Современиот концепт на уредување на станбениот простор создал основа за внесување на мебел кој се прилагодувал и создавал комплетна модерна слика за културолошкиот аспект на секојдневното живеење во градовите. Така се внесувале буљур-огледала со големи димензии. Во ентериерот на палатата на семејството Бојациеви секоја соба имала посебно изработен мебел и опремени со скапи персиски килими (Бухор), односно два големи богато опремени салони за пречекување на гости. Во ентериерот на палатата Арапска куќа на семејството Дикиџијан се поставувале облоги од мермер на скалите и ходниците со богати орнаменти. (Качева, 2002).

Во спалните имало месингови кревети, масички со тркалезна форма и големи огледала, килими кои ги набавувале од Солун. Во одаите имало вградени миндери по должината на сидовите, со мангали за затоплување и слично. Во овој период се внесувале телефонот и грамофоните кои се набавувале од патувањата низ западните земји.

Кај куќите на одредени семејства (Димитровски, Скопје) имало богати ентериери на сидовите украсени со венецијански стакла, витражи во различни бои, мебел изработен од масивно дрво, а бањите се уредувале со поплочени кади и систем со казани за греење на водата. Често се споменува купување на мебел за палатите од продавниците на Данило Тохол кој импортирал стилски мебел со модерна форма.

Примената на современ концепт во ентериерот предизвикал промена во примената на различен мебел според статусот на семејството во општествената заедница. Посиромашните семејства користеле железен кревет со федери, жичен мадрац, кој го заменил душекот кој бил поудобен дел од мебелот, додека кај имотните семејства се применувал мебелот изработен во резба.

Во традиционалниот градски мебел, односно како систем за греење, мангалите кои биле преземени од османлиската куќа, биле заменети со увозните печки на тврдо гориво. Притоа се создале услови за развој на рачното производство на мебел при што најчесто се аплицирале елементи од мебел или стилизирани елементи, а исто така и за индустриското производство на мебел и покуќнински предмети.

Мебелот бил дефиниран со дрвен материјал со елементи на резба, како и масички со мермерни плочи и рамки со богата обработка, трпезариска маса со столови и различни видови на канабе. Кај одредени семејства кои имале богати библиотеки со книги се изработувал специјален мебел со полици каде што се поставувало и пијано. (Несторовски, 2002).

Покуќнинските предмети и мебелот се изработувале од страна на дограмаџии/ столари кои изработувале маси и столови, софи, ноќви, плакари и кревети од дрвен материјал. Одредени елементи биле обложувани со фурнир или, пак, полирани за да се добие одреден сјај кој влијае врз декоративноста и сјајот на мебелот.

Во овој период постоеле занаетчи кошаџии или кошничари кои изработувале од прачки, покрај покуќнински предмети и плетени маси, фотелји, столови и други форми на мебел.

Слика 2

*Спална соба во стил на бидермаер на семејството Шкаперда,
Скопје, МГС, инв. бр. 4650*

Во составот на оформувањето на ентериерот на станбениот простор, како надолнување на мебелот, се користеле голем број на декоративни и употребни предмети (ламби, прибор, рамки, свеќници, часовници и други) кои биле изработени од стакло, месинг, дрво, керамика, порцелан и слично.

Модерниот мебел со својата функција на декорација и простор за сместување ги потиснал од употреба дрвените сандачи, ковчези, во периодот на тресеттите години на 20 век. Рачната обработка на дрвото постепено била потисната од индустриското, современо производство на мебел, односно машинската обработка. Резбата се применувала на фотелјите и двоседите во резба. Преку вметнувањето на металните федери се подобрила удобноста на мебелот, а се тапацирале со богато свилено или памучно платно.

3. Културолошко влијание од мебелот и ентериерот

Примената на мебелот во просторот за живеење е значајно заради негување и зачувување на духовниот континуитет на човекот и семејството. Резбата и занаетот на резбарството претставува значајна уметничка и занаетчиска гранка, како дел од уметничкото богатство на тлото на Македонија, и претставува една од позначајните појави на народната и применетата уметност.

Во периодот на 20 век се применуваат парчиња на мебел, витрини, фотелји, маси, столови, комоди, полица, сандаци и друго кои се изработувани во традиционална техника на резба. (Намичев, 1998). Мебелот се користел за просториите со репрезентативен карактер, салоните, затворените чардаци, трпезариите, собите за гости – гостински соби и слично. Мебелот најчесто се изработувал од буково дрво, махагон, а од оревовото дрво во најголема мерка. (Кировска, 1995). Во овој контекст, обложувањето на тапацираните елементи се изведувало со декоративни ткаенини (кадифе, свилено платно, со памучни ширити за облагање и декорација).

Формата и дизајнот на витрините најчесто се изработувале според одредени модели – долниот дел затворен и со заоблена форма, додека на горниот дел се изведувала витрина со конструкција од дрво која се застаклувала. Сите елементи од мебелот имале постигнато креативна форма на изгледот на конструктивните елементи и со високо ниво на декорација.

Ниските елементи на мебел, комоди, изработени во дрво, претставувале замена за дрвените ковчези за чување на облека и постелнина. Сандаците и каселите биле дрвени ковчези кои се користеле во станбените објекти од крајот на 19 и почетокот на 20 век. Тие претставувале предмети кои се изработувале и чувале во наследство во неколку поколенија. На овие предмети се променети повеќе влијанија од локални елементи, словенски, ориентални карактеристики, како и елементи од стилот на Барок, кои се видливи на декорацијата изработена од народните мајстори-резбари. (Несторовски, 2002).

Куќите кои се купувале од Турците во почетокот на 20 век имале амамлак, со печка за ложење на огнот, каде што целиот просторен концепт бил поделен на харемлук и селамлук (семејство Сантевски). Во одаите од куќите имало вградени мусандри.

Во Дебар Маало во Скопје при доселувањето во Железничката колонија, каде што добар дел од доселениците биле градители и ги граделе куќите со плитар, внатрешното уредување било полуградско, односно семејствата при доселувањето го носеле стариот мебел од кревети, ормани, маси, столови, отомани и слично. Скопје, како еден од прогресивните градови, бил наречен мал центар на културата. Покрај влијанијата од модерните европски стилови во надворешното обликување на куќите, и во ентериерното уредување имало санитарни јазли, големи осветлен салони со високи тавани, модерен мебел со луксуз како и кај европската куќа од истиот период.

За подигнувањето на културолошкото ниво на градот и пренесувањето на модерните актуелни влијанија придонеле и школувањата на трговците од Скопје кои оделе во Виена, Париз, Лондон, Солун, Софија, Белград и во други

градови. Тие со себе носеле купени предмети на мебел преку кои ја подобрувале својата културна наобразба и го подигнувале нивото на културно живеење во домот. Со развојот на трговијата се пренесувале одредени индустриски производи, земјоделски и трговски артикли, со што се подигнало нивото на примена и на мебелот во ентериерот на градската куќа од овој период. Се споменува и терминот *солунски начин на градба* каде што се среќаваат форми на европски елементи во ентериерот и мебелот. (Томовски, 1960). Побогатите семејства увезувале покуќнина и мебел од странство, додека посиромашните користеле домашно изработени производи. Изгледот на скопската куќа во ентериерот целосно се менувал по угледот на западноевропските куќи од истиот период.

Заклучок

Според наведените елементи од историски контекст, според податоците за влијанието на мебелот во станбената култура на живеење можеме да констатираме:

- Преку влијанието на примената на мебел во станбениот простор и директното пренесување на модерниот мебел од европските градови се создава градска класа која внесува нови цивилизациски елементи во контекст на современото живеење;
- Покрај европските влијанија, во концептот на уредувањето на модерниот станбен простор, сепак, кај одредена средно имотна класа на граѓани се задржал традиционалниот начин на примена на мебел кој се пренесувал од други градови и се почитувала традицијата во уредувањето;
- Покрај доминантните надворешни модерни влијанија, како дел од традицијата се зачувани одредени традиционални форми на уредување на просторот со ориентални корени, како миндерот и долапите кои биле составен дел од гостинските одаи во градската куќа;
- Трансформацијата на концептот на примената на мебелот создала современо гледиште и формирање на модерни нормативи, особено кај поимотните слоеви на граѓанската класа која востановила одредени нови стандарди за ентериерното обликување на одредени простории и примена на мебел со одредени современи стандарди.

Влијанието на мебелот во ентериерот на уредувањето на градската куќа од првата половина на 20 век во Скопје претставува значаен период на подигнување на културолошката свест за стандардите кои биле воспоставени во новиот концепт на урбаната градска средина. Поради економско-трговскиот развој на градот се создале услови за создавање на богата граѓанска класа која во своите куќи посебно внимание обрнувала на опремувањето на ентериерите со современ мебел. Се создале услови за развој на рачното производство на мебел при што најчесто се аплицирале елементи од мебел или стилизирани елементи, а исто така и за индустриското производство на мебел и покуќнински предмети.

Материјалната култура во делот на уредувањето со мебел во ентериерот открива бројни форми како дел од виталното народно творештво

од истиот период. При обликувањето на ентериерот, преку примената на резбата и стилското обликување, тие се вклопени во динамиката и развојот на дејноста на талентираниите резбари, столари и уметнички занаетчиј кои оставиле трага преку влијанието на формите и во денешни современи услови. Сите елементи од моделот на ентериерно обликување и применет мебел придонеле за подигнување на културолошката свест на поединците и семејствата, како витална единка на влијание врз општествениот живот на градот.

Литература

- Качева, А.; Христова, С.; Ѓорѓиоска, Т. (2002). *Животот во Скопје 1918-1941*. Скопје: МГС.
- Кировска, И. (1995). *Мебел и декори во резба*. Скопје: МГС.
- Намичев, П. (1998). *Резбата во македонската куќа од 19-от и почетокот на 20-от век*. Скопје: Музеј на Македонија.
- Несторовски, Б.; Несторовска, Р. (2002). *Нестор Алексејев Мирчевски, резбар*. Скопје: МГС.
- Светиева, А. (1992). *Резбани тавани, долапи и врати во Македонија*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“, кн. 21.
- Томовски, С. (1960). *Македонска народна архитектура*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.

Katerina Despot

Goce Delchev University, Stip

Ekaterina Namiceva

European University, Skopje

Mihail Namicev

Skopje

Cultural Aspect in the Application of Furniture in the Interiors of Skopje's Palaces from the First Half of the 20th Century

Abstract: During the first half of the 20th century the use of furniture is of particular cultural significance with the commencement of the arrangement of the living space in Skopje. The changes in the interior with the application of contemporary concepts resulted in the application and use of different types of furniture according to the family status. These changes in the interior of the city house created a certain characteristic style through the use of natural materials, with simple shapes and stylistic lines. The families equipped their rooms with expensive household furnishings, which were brought from European cities or commissioned by private masters. The guest rooms contained nicer pieces of furniture, later called- a guest lounge. As part of the private homes-palaces in the urban core of Skopje, armchairs, tables, sofas etc., were used. All the elements of the interior design and the applied furniture contributed in raising the cultural awareness of families and individuals acting as vital unit in the social life of the city.

Keywords: *palace, furniture, wood carving, chamber, interior.*

ГОД. IV
БР. 7

ПАЛІМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. IV
NO 7